

Istiván alma

Nem hittem volna, hogy azok a napok ilyen mélyen fognak élni az emlékezetemben. A mai világban nem ilyen élményekkel dicsekszik az ember.

Gyermekkoromban sok időt töltöttem abban a bizonyos kicsi faluban a testvéreimmel és az unokatestvéreimmel. Amíg a dédikéék éltek, és megvolt az öreg ház, a nagyszüleim gyakran vitték oda a gyerekseréget.

– „Hazamegyünk” – így mondták.

Fura, hogy az ember mennyire élénken bír emlékezni gyermekora helyszíneire. Akármennyi idő eltelhet, ugyanolyan tisztán látja azokat a fényeket, színeket, hallja a hangokat, és érzi az ízeket, mindent, ami akkor volt. Én is látom magam előtt a végtelenbe nyúló kertet, a verandán nyújtózó lusta macskát, és a dédikét, ahogy szeli a kenyeret, aztán vajazza, és csak mondogatja: „Egyetek, gyerekeim!”

Sokszor töltöttük ott a szünidőt, a meseillatú kertben. Meseillatú? Igen, olyan volt. Apró virágszirmok szállongtak a levegőben, a napsugár aranyfényrel vonta be őket, mintha átléptük volna a valóság határát. Tündéreket kerestünk a fák lombjai közt, apró manóléptek nyomát a fűben; ott megvalósulni látszott minden, amiről csak egy gyerek álmodhat.

Aztán a dédikéék meghaltak, és az öreg házat eladták. A mai kor emberének életvitеле nem alkalmas arra, hogy falun éljen, már a nagyszüleim is városba költöztek. Közel kellett hogy legyen a munkahely, az iskola, a bolt, az áruház és az autószerelv.

Ez egy kertvárosi rész ugyan, csupa családi ház, szép, rendezett környezet. Van gyümölcsfa is, zöldségeskert, és sok-sok virág. Nagyanyám folyton a kertben van, éjjel nappal szeretett növényei közt, gyakran mondogatja, hogy addig töretlen az életkedve, amíg egy talpalatnyi földet érezhet a lába alatt. Mindig emlegeti a gyerekkorát:

– Na, az volt az igazi!

Sokan nem értik, de én tudom, miről beszél ilyenkor. Nekem is eszembe jut, ahogy kicsi gyerekként ott állok, előttem elnyúlik a végtelen táj, erdők és rétek, patakparti fák és ösvények.

Ösvények, amelyek az örökkévalóságba vezetnek.

Ösvények, amelyek úgy hívogatnak, hogy nem tudsz ellenállni, muszáj rálepned, muszáj felfedezned. És ha egyszer elindultál rajta, már nincs visszaút, kaland vár rád, csupa izgalmas meglepetés és... varázslat. Igen, varázslat.

Csak kevesen látják ezeket az ösvényeket. És mikor nagyanyám megszorítja a kezemet, és azt suttogja: „Te tudod, ugye?”, én csak annyit felelek: „Igen. Én tudom”

Ezt már nem lehet letagadni.

Nagyszüleim máig is sóvárognak vissza.

– „Majd egyszer végleg hazamegyünk” – mondják minden évben, amikor a temetőbe megyünk, hogy gyertyát gyújtsunk a dédikéék sírján.

Mennek minden novemberben, először a temetőbe, majd utána fel a hegyre, a régi pincéhez, az még megvan. Gazos és elhanyagolt. Ki gondolzza? Ők már öregek, a szüleink meg nem érnek rá ilyesmire, sok a munka, a hajtás, a stressz. Majd megtudom.

Nagyapám már nehezen jár, a hegy magasan van, és meredek. Mégis felmegy. Onnan belátni az egész vidéket, lábunk alatt a falu, apró házaival, az égbe meredő templomtoronnyal, odébb sík táj terül el, egymást váltják rétek, erdők, szántás és őszi vetés, olyan, mint egy fásorokkal hímzett kockás kendő. És föléje borul az ég, bodorodó felhők, hasuk szürke, tetejük szikrázó fehér fény. Órákig lehet nézni.

A falu szélén öreg erdő, poros kacskaringós földút vezet odáig. Nagyapám sokáig nézi azt a helyet, végigmegy a szemével a girbe-gurba úton, amely a végén eltűnik az erdő alján. De mi tudjuk, hogy tovább is vezet, hosszan be a fák közé, végül elér az öreg kastélyig. Igazából udvarház, ősrégi épület. Nagyapám gyerekként sok idejét töltötte ott. A nagybátyja erdőmérnök volt, és ott lakott a kastélyban, az volt a szolgálati lakása. Sok huncutságot elkövettek a hatalmas épületben az unokafivérével, a pincétől a padlásig felfedeztek minden zugot.

– Mesélnek a falak, az ablakok! – állítja még ma is. – Én még hallom!

Pedig már a füle is elég rossz, nemcsak a lába.

Oda is ellátogatunk mindig. Nem lakik bent már senki, vendégházként üzemel nyaranta. Vajon azok, akik itt megszállnak, azok is hallják, mit suttog a ház éjszaka, amikor az erdő csendje ráborul, és sutyorog a szél az ablakréseken?

Kérleltük nagyapámat, egyszer mi is aludjunk itt, de valahogy nem akaródzik neki. Talán attól tart, hogy már nem lesz ugyanolyan, hogy elillan a varázs.

De egyvalamit nem hagy ki soha.

A háztól nem messze aprócska patak csörgedez, partján egy öreg almafa áll. Több száz éves már. Dédnagyapám azt mondta annak idején, hogy már az ő gyerekkorában is ilyen öreg volt.

Istiván alma. Ez a neve.

Úgy is mondják, hogy istivány. Így nevezték a régiek. Akkor még rendes neve volt minden fának, rendes magyar neve, mert szeretetből nevezték el a fát, és a fa is szeretetből adta a gyümölcsét. Ezt annyiszor elmondta nekünk dédike, hogy beleégett az emlékezetembe. Talán még ettem is róla kiskoromban, halványan emlékszem csak. Nyáron érik a gyümölcse, ilyenkor már szundikál, elszáradt levelei barna, zizegő szőnyegként terülnek el a megfakult fűvön.

Nagyapám mindig meglátogatja azt a fát. Arca felderül, amint meglátja, odabotorkál hozzá, és öreg kezével megveregeti vastag barna, mohos kérgét:

– Látom, megvagy még, én is megvagyok – dünnyögi.

Mint egy szertartás.

Nagyanyánk uzsonnát pakol elő a kosárból, a gyerekek futkosnak, bujkálnak a bokrok közt, átugrálják a keskeny patakot. Levelet gyűjtenek, kavicsot, sok apró kincset, sutyorognak, és időnként felkacagnak.

Megáll az idő.

Azóta megnőttem, és nem mentem velük évekig. Nem tudom, mi történt.

Középiskolába jártam, aztán egyetemre. Sok minden be-tört az életembe, sok minden más érdekelt, alig voltam ott-hon. Meg hát készülni kell az életre, fel kell nőni, tanulni, dolgozni, egzisztenciát teremteni, annyi minden!

Nagyanyám aggódva figyelt évről évre.

– Mi van veled? – kérdezte folyton.

– Semmi – válaszoltam mindig ugyanazt. – Jól vagyok, minden rendben.

– Bekebelez téged is ez az istentelen világ – könnybe lá-badt a szeme. – Így mi lesz az ösvényekkel?

Ránéztem, és nem tudtam megszólalni.

Az ösvények! Ez mindig eszembe jut. Nagyanyám tesz róla, hogy ne felejtsem el. Nem erőszakosan és követelőzőn, még csak nem is szemrehányón figyelmeztet. Nem tudom, hogy csinálja, de életben tart bennem valamit, csak úgy, láthatatlan jelenlétével.

Van, amit nem lehet letagadni.

Aztán egyszer csak megjelentem náluk novemberben, indulás előtt. Nem készültem menni, fura, de valahogy azon kaptam magam, hogy ott vagyok. Akkor már egyetemre jártam, erdőmérnöknek készültem, tele voltam ambíciókkal, és korszakalkotó tervekkel, hogyan lehetne rendbe tenni ezt az elhanyagolt világot.

Erdőmérnök erdő nélkül. Már rég jártam erdőben.

Mentünk fel a hegyre, a régi pincéhez. Megcsinálták az utat, legalábbis egy darabig. Minek is tovább, arrafelé már alig jár valaki.

Felértünk, és lenéztünk a tájra.

Én vagyok a legidősebb az unokák között. A legkisebb Sári, hatéves, cserfes, huncut és izgága kislány. Én is ilyen voltam valamikor.

Megfogta nagyapám kezét, és lefelé mutogatott:

– Nézd, nagyapa! Valaki megette az erdőt!

Szörnyű látvány tárult a szemünk elé. A faluvégi öreg erdőből nem maradt más, csak egy kicsi kerek folt, körülötte csillogó utak, lejáró, feljáró, hosszú fényes sávok nyúltak a végtelenbe. Autópálya épült.

Nagyapám sápadtan nézett.

– Ezek ... – hebegette –, ezek kivágtak mindent...

Nagyanyám biztatón simogatta a hátát.

– Ne sopánkodj, papa! – próbálta vigasztalni. – Hiszen tudtuk, megírta az újság.

Fura gombóc kezdte nyomni a torkomat. Más olvasni az újságban, és más látni.

Olyan lett a táj, mintha egy kegyetlen óriás durva sebet kapart volna rá. Az építkezés nyomai még látszottak, a teherautók kerekeinek erőszakos lenyomatai keresztül-kasul, törmelékhalpok mindenütt.

A közepén úgy virított a maradék erdőcske kerek foltja, mint sivár puszta-ságban a csillogó drágakő.

Csak reméltük, hogy megvan még a kastély.

És a Fa!

A torkomban a gombóc kezdett mind nagyobbra nőni.

Siettünk lefelé. A kacskaringós út eltűnt, alig találtuk meg a bejáratot.

Nagyapám sietett elöl, rossz lábával szaporán bicegve, mögötte nagyanyám aggódva, mint aki szólna is, meg nem is. Még a gyerekek is megilletődve lépkedtek, csendben, érezték, hogy ez most nem az alkalmas pillanat a csintalan-kodásra.

Odaértünk a patakhoz. A tetőn élénk táru-ló szörnyű lát-vány, attól tartok, semmi volt ahhoz képest, amit ott láttunk.

Az öreg almafa szelíden eldőlvé ott feküdt a patak part-ján, gyökere félig kifordulva a földből, ágainak egy része

törten, száradtan hevert körülötte. Mint aki csak ledőlt egy kicsit, mert elfáradt, de aztán utána mégsem tudott felállni. De még ezt az állapotot is tűrte az öreg fa, csak feküdt ott jámboran, és mintha azt mondaná: „Mindem rendben, csak pihenek kicsit.”

Nagyapám állt meredten.

Nem lehet leírni azt a fájdalmat, ami széthúzta az arcvo-násait. Csak állt, nem mozdult, még azt sem vette észre, hogy a botját a föld fölött tartja a levegőben.

A tisztásra lassan árnyék borult, mint ahogy nagyapám szemére is szép lassan.

Azt hittem, megszakad a szívem.

Nem bírtam nézni, megfordultam, és rohanni kezdtem. A patak túloldalán rátaláltam egy ösvényre, azon futottam egészen addig, míg meg nem botlottam egy kiálló gyökér-ben, felbuktam, és begurultam egy kusza bokor alá.

Bebújtam a zugba, összehúztam magam, és nem értet-tem, mi van velem.

Csak egy fa!

Ugyan mit számít egy fa, hisz naponta dőlnek ki fák, sőt, naponta vágják, pusztítják, tarolják őket ezerszám! Kell hely az útnak, autópályának, díszkertnek, ipartelepnek, golfpá-lyának és macskatemetőnek.

Mi meg itt kesergünk, és gyásznapot tartunk egy több száz éves almafa fölött.

Élt már eleget!

És mégis. Hirtelen magam előtt láttam azt a másik vilá-got, amelyben nap mint nap élek. Születünk, felnövünk, tanulunk, dolgozunk, elsorvadunk és meghalunk. Rohangá-lunk ide-oda, fontosnak látszó jelentéktelen dolgok után, miközben mindennek hátat fordítunk, ami lényeges.

Elherdáljuk a barátságainkat.

Elveszik minden melegség, amit a szeretet ad.

Minden olyan ócska lett, olyan értéktelen. Az emberi faj odáig korcsosult, hogy képtelen meglátni a lába előtt heverő kincseket, de mindenért hatalmas erőfeszítéseket tesz, ami üres, értelmetlen, s csak kárt okoz. Önző, önmagából kifor-dult hely lett ez.

És a pénz! Mi is az a pénz? Az életünket nem megsegíti, hanem meghatározza! Már egy gyerek is mindent pénzben mér.

Pedig ami igazán értékes az életben, pénzért nem kapod meg soha.

Fiatal vagyok, szinte gyerek, alig éltem még, de ott, ab-ban a pillanatban úgy éreztem, az Isten kegyet gyakorolt velem, és engedte, hogy egy pillanatra belepillantsak az igazi valóságba, és lássak, ahogy ő...

Hihetetlen élmény...

Kegyetlen élmény.

Mi a baj ezzel a világgal?

Hogy nincsenek benne ösvények.

De mindenütt vannak kidőlt almafák, csak senki nem ejt értük könnyeket.

Ültem a kusza bokor alján, s csak néztem magam elé meredten, minden porcikámat fogságban tartotta ez a fura transzállapot, mint amikor az álom valóságként szakad rád, és sehoggy sem bírsz kimászni a bénultságból. Aztán egy-szerre csak léptek zaját hallottam az erdei úton, olyan élesen és tisztán, hogy szinte láttam a szememmel, ahogyan enge-delmesen elhajolnak a megfakult fűszálak a lépkedő lába alatt. Lány surranás hangja, mint a lehelet. Majd feltűnt egy alak, egy lassan felém lebegő látomás, ahogy kibontakozik a feje fölött gomolygó ködszerű fátyolból. Egy ember. Meg-állt előttem, kissé meghajolt felém. Illatos füst szagát érez-tem, megtelt vele az orrom.

Az ember megszólalt:

– Szervusz, Annácska. Mondd csak, mért tilsz itt, a bokor alján?

Annácska? A dédike szólított így annak idején. Más senki.

És egyáltalán, ez a valaki vajon honnan tudja a nevemet?

Az ember kiegyenesedett, alakját megvilágította a fák közt bevilágító novemberi szürke fény.

Meghatározhatatlan korú férfi állt előttem. A haja hófehér volt, szinte szikrázott a fáradt fényben, akárcsak rövid szakáll, hosszú szárú pipájából apró füstpamacsok szálltak komótosan felfelé. Egyszerű, hétköznapi barna öltönyt viselt, és puha csizmát.

A szemembe nézett.

Még soha nem láttam ilyen tekintetet! Az ember szeme fényes volt, halványan világító puha fény, kíváncsiskodó, és mégis megnyugtató.

Nem tudom, hogy lehet, de ezt hebegtem felé:

– Kidólt... Kidólt a fa! Minden elveszett.

Felém nyújtotta a kezét, hogy felsegítsen.

– Nem kell aggódnod, gyermekem. – a hangja ugyanaz a puha és megnyugtató fény, mint a szeme. – A jó Isten megtartja azt, aki arra érdemes.

Megragadtam a kezét. Öreg, kérges keze volt, mégis olyan erős, hogy egyszeriben már nem éreztem elveszettnek magam. Egyik kezével a vállamat fogva vezetett maga előtt az úton, közben halkán pöfékelt, az illatos füst szállt, puhán beburkolta a gondolataimat. Egészen megnyugtató. Nem szóltunk semmit, míg vissza nem értünk a többiekhez.

A gyerekek körbezsongták a fekvő törzsű fát. Óvatosan tapogatták, vizsgálgatták, bekukucsáltak a kifordult gyökér üregei közé, a megfáradt lomb bogai közt kutakodtak. Nagypám a kis patak partján ült egy kövön, háttal a fának, előremeredt a semmibe. Nagyanám az uzsonnát rakosgatta ki a kosárból, aggódva fürkészte nagypám arcát, néha nagy levegőt vett, talán hogy szóljon, aztán mégis néma maradt. Lépteink zajára felnézett, majd hogy meglátta mögöttem a fehér hajú embert, felderült az arca:

– Lajos bácsi! Maga az? – Felállt, és nyújtotta feléje a kezét. – De rég láttuk magát!

Fura volt azt hallani, hogy a nagyanám „lebácsiz” valakit. Szóval Lajos bácsinak hívják az ismeretlen, álomszerű embert.

Nagypám lassan felemelte a fejét a hangra, arca mintha megmozdult volna.

Majd nehézkesen feltápáskodott. Kezet fogott a fehér hajú emberrel.

– Lajos bátyám! – mondta rekedten. – Örülök, hogy maga azért még megvan.

Lajos bácsi rögtön értette. A fekvő törzsű fára pillantott, de az ő szemében nem volt fájdalom, hanem inkább derűs bizakodás.

– No igen – mondta, miközben zsebeit tapogatta, valamit keresett. – Sok fát kivágtak a környéken. Kell az út, hogy az emberek folyvást mehessenek. Úgy látszik, már senkinek sem jó otthon! – Megtalálta, amit keresett, egy pipaszurkálót. Elkezdte vele böködni a pipát, és folytatta. – Persze az is lehet, hogy sokaknak már nincs is olyan, hogy otthon.

Körbemutatott a pipája szárával:

– Nincs már, ami felfogja a viharos szelet. Ez a szegény öreg fa meg, úgy látszik, nem bír kapaszkodni – fejezte be.

– Errefelé nem nagyon szoktak viharos szelek lenni – dünnyögte a nagypánk. – Bár autópályák sem szoktak lenni.

Egy darabig némán meredtek mindannyian az öreg almafára, aztán Lajos bácsi szeme hirtelen nagyot villant.

– Na de minek is búsulnál, öcsém! – veregette meg a nagypapa vállát. – A fának az a dolguk, hogy visszanojjenek. Ti meg most szépen eljöttök hozzánk. Ilus néni rétest sütött. Almás rétest. Na, ilyen jót már rég nem ettél!

A gyerekek rögtön mozdultak, vidáman csivitelve körbezsongták a fehér hajú embert, kérdezték.

– Hová megyünk? Ki az az Ilus néni? Almás rétes? Olyat a mama is tud!

Lajos bácsi csak kacagott, szeme még jobban kifényesedett, különös ragyogása mintha földön túli fénybe vonta volna a körülötte állókat. Sehogy sem fért a fejembe ez az ember. Nem emlékszem, hogy valaha láttam volna errefelé, a nagyanám mégis bácsinak szólítja, ő meg „öcsémnek” nevezi a nagypámát. Pedig már a nagyszüzeim is túl vannak a hetvenen! Ez az ember nem látszik öregnek, bár hófehér a haja, az arca időtlen, mint egy balatoni tájkép, termete, járása szinte kecses, olyan illékony, és mégis erős, és nagyon is kézzelfogható.

Fogta, és elindította a csapatot. Elöl ő ment a nagyanámmal beszélgetve, mögöttük nagypám bandukolt csendesen, aztán a gyerekek, cseppet sem csendesen. Én hátulra maradtam. A kis Sári mellém szegődött, megfogta a mancsomat, szorongatta, néha felnézett rám, grimaszolt, és teli szájjal vigyorgott. Elöl hiányzott két foga. Szemében csintalanság, arca csupa sejtelmes villanás.

Egyszer csak megtorpant, a nyakam felé nyújtotta két kis karját, és a fülembe suttopta:

– Láttad? – kérdezte titokzatosan.

– Mit? – kérdeztem vissza.

Rám nézett, ahogy az ostobákra néznek, ha nem bírják felfogni azt, ami magától értetődő.

– Hát a bácsit! – mondta hangosabban, majd kicsit halkabba fogta – Ez egy tündér.

Az előtűntünk haladók mégis meghallották. A gyerekeknek nagyon jó füliük van!

– Buta vagy, Sári! – fordult hátra az egyik komisz kolyok – Már megmondtam az előbb is! A tündérek fiatal lányok, és gyönyörűek! Nem pedig ősz hajú bácsik, akik pipáznak.

Sári sértődött képet vágott. Dacosan rám nézett, és közölte:

– A bácsi haja holdfényből van, a szeme csillag, a pipájából meg varázsköd száll – mondta ellentmondást nem tűrően, és még hozzátette. – Tudod?! Azzal varázsol.

Gyerekes fantáziálás? Előrenéztem. Lajos bácsit nem láttam, de pipájának füstje lágyan bodorodott kicsit felfelé, aztán hátra, mintha irányítanak, puha ködbe burkolva a mögöttem haladókat. Ide éreztem az illatát, igazán meglepő, de olyan volt, akárha gyöngyvirág nyílna valahol, óvatosan árasztva bódító illatát.

Az a kedvenc virágom.

Biztosan meglepett arcot vágtam, mert Sári megint rám nézett, azzal a „naugyemegmondtam” pillantással, és újra megszorongatta a mancsomat.

Most már tényleg úgy éreztem, nem fér a fejembe valami, aminek pedig ott a helye.

Mentünk előre a kis úton, feltűnt a kastély, titokzatos épület, ablakain a spaletták bezárva, csipkés fakorlátú teraszán letakart kerti bútorok. És őszi színekben pompázó vastag levélszőnyeg mindentűt.

A nagy ház mögött a másik patak, ez már szélesebb, bővíző, mély árokban csörgedez lágyan, fölötté fahíd, erős, ro-

bosztus építmény. A víz valamikor malomkereket is hajtott, a régi malomépület maradványai még látszanak a parton.

Csak remélni merem, hogy a patakok útját nem vágta szét a borzalmas útépités.

Átmentünk a hídon. Baloldalt régi földpince, hosszan nyúlik hátrafelé. A bejárata hatalmas, erős tölgyfaajtó, de már sajnos semmit nem véd. A hátsó része rég beomlott, tudom, egyszer bemásztunk évekkal ezelőtt. Mi, gyerekek titokzatos, érdekes, felfedezésre váró alagútnak láttuk, teli kincssel, még akkor is, ha a kincset törött hordók és ismeretlen, rozsdás szerszámok jelentették. Tovább az úton, baloldalt felnövő akác, valamikor szép kis kaszáló volt, mesélte a nagyapám.

Annál tovább meg úgysem mentünk soha.

De most volt ott egy ösvény. Hogy eddig is itt volt-e, nem tudom, nem emlékszem rá. Most viszont azon indulunk előre, kitaposott, keskeny út, csupasz fák kusza ágai borultak fölé, kúszónövények megfáradt karjai még erőteljesen kapaszkodtak, félig lehajolt, magas fű. Már erősen szürkült, de mi csak mentünk. Fentről, a hegytetőről sokkal kisebbnek tűnt ez a maradék erdőcske, most viszont úgy éreztem, végtelenül hosszú.

Hogy lehet, hogy ezt az ösvényt még soha nem fedeztem fel? Talán ott sem volt, csak most keletkezett? Furcsa, furcsa, itt minden olyan különös.

Nagy sokára véget ért a keskeny út, és egyszerre csak kiszélesedett a tér. Sötét volt már, csak árnyékok látszottak, épületek sötét körvonalai, itt egy nagy pajta, gazdasági épület, istálló. Lovak prüszkölésének hangja. Háttul kisebb ház, nagy veranda. Ablakából hívogató fény látszott.

Lajos bácsi úgy ment elől, mintha nappali fényben közlekedne, mi meg csak botladoztunk, nagyapámat támogatni kellett.

– Gyertek csak, gyertek! – hallatszott előlről, majd kitárlt a kis ház ajtaja, és mi esetlenül csoszogva benyomakodtunk.

Hatalmas konyhába értünk; érdekes, kintről nagyon kicsinek látszott az egész épület, nem hinné az ember, hogy ekkora konyha belefér. Talán a sötét miatt.

Balról robosztus, épített tűzhely, középen nagy asztal. Jó meleg, és mennyei illat.

Fehér hajú néni keze szorgoskodott az asztalnál, vágta fel a tepsiből a rétest, rakta nagy halomba tányérokra.

Az az egészen határozott érzésem támadt, hogy itt vártak minket.

A kis Sári nem habozott, ment a néni felé, köszönt („szia”, természetesen), és már ült is le.

Csodálatos este volt. Nem is tudnám egészen elmesélni. Olyan, mint amikor kiszakadsz ebből a világból, belepotyansz egy másikba, és érzed, hogy az az igazi. Pedig nem történik éppen semmi „fontos” meg „lényeges” meg „jelentős”, nem váltod meg a világot, és nem csinálsz olyat, ami korszakalkotó. Sőt, még csak azzal sem jellemezhető, hogy ezoterikusan felemelő, és hatalmas léptékkal viszi előre spirituálisan a lelki fejlődésedet, hogy következő életedben már mindent tudó szellemi tanítómesterként születhess újjá.

És mégis. Amit ott, akkor éreztem, meg sem tudom fogalmazni. Mint amikor az embernek minden egyes porcikája a neki legmegfelelőbb helyen van: a lelke, a teste és a gondolatái. Az ételnek igazi íze van, a levegőnek, amit beszívsz, valódi illata és ereje, a hangok a füledben lelket vidító rezgések, és amit a szemekkel látsz, éles, fényes, minden apró részletében csodálatos látvány.

Mi itt a titok?

Mi is? Itt ez a fehér hajú ember és ez a fehér hajú asszony, és nekik ez nem titok és csoda, hanem a mindennapi, kézzelfogható valóság.

Eltelt az idő, és indulni kellett haza.

Haza, a városba.

Vissza a városba.

Sokáig voltam a történet hatása alatt, alig bírtam visszatérni a mindennapokba. Tanulás, munka, városi aszfalt és rossz levegő. Ízetlen étel.

– Mi van veled? – kérdezték a barátaim.

– Semmi – feleltem, és megvontam a vállam.

Semmi? Nem bírtam kiverni a fejből a fekvő törzsű fát.

Úgy látszik, nagyapám sem. Mentem én haza, ahányszor csak tudtam, de a szomorúságom csak nőttön nőtt. Hát hiába volt az a csodálatos este? A Lajos bácsi pipájából szállongó varázsköd mégsem hatott nagyapám komor gondolataira, miszerint ha elment az öreg almafa, akkor már öneki is mennie kell. Az egész család érezte, hogy itt nagy a baj, hasztalan volt minden vigasztalás, törődés, nagyapám egyre csak halványult, tekintetében a borongós köd egyre sűrűbb lett. Gondolták, biztosan beteg, gyerekei hosszas unszolására engedte, hogy orvoshoz vigyék, de az orvos a szokásos öregkori nyavalyákon kívül nem talált semmit, ami miatt aggódni kellene.

Nagyapám csak fakult, mint a száradó fű, napról napra jobban. Mi meg aggódtunk, napról napra egyre jobban.

Anyám egy nap kifakadt:

– Ez így nem mehet tovább! – kiabált elkeseredetten. – Hisz csak egy fa! Nem egy fa dönti el, hogy meddig tart az életünk!

– Ti ezt nem értitek – suttogetta nagyanyám, rám nézett, szemében remegős könnyek. Megfogtam a kezét, az is remegett.

Aztán eljött a következő november, és nagyapám közölte, hogy ő nem megy haza. Ült a kertben, a régi fonott karszékekben, és bámult előre, rendületlenül. Nagyanyám, mint aki már beletörődött mindenbe, nem erőltette. Csak annyit mondott, hogy akkor nem megy ő sem. Szüleink mentek el helyettük, hogy rendbe tegyék a sírt, és meggyűjtják a gyertyát. Mentem volna én is, meg a többi gyerek, de előre közölték: nem lesz semmiféle hegyre mászkálás, tájnézegetés, és főleg nem lesz fekvő törzsű almafa. Sietnek haza.

Haragudtak a fára, nem bocsátották meg neki, hogy elveszi tőlük nagyapámat.

Én nem haragudtam a fára, és reménykedtem valamiben, de nem tudtam volna megfogalmazni, hogy pontosan miben is.

No de mit is lehet tenni? Az élet megy tovább, tanulni kell, le kell diplomázni, munkát keresni, dolgozni, a társadalom által támasztott követelményeknek meg kell felelni. A szíved meg csak súgja, súgja a magáét, te meg igyekszel úgy tenni, mintha nem hallanád.

Elmúlt a tél, és a tavasz, aztán elkezdődött a nyár is. Nagyanyám június végén telefonált, elhaló hangon suttogetta a készülékbe:

– Gyere gyorsan. Nagyapád haza akar menni.

– Ilyenkor? – kérdeztem meglepetten – De hát ilyenkor soha...

– Most akarja – szakított félbe nagyanyám, majd hozzátette, egészen halkán, alig lehetett érteni – biztosan búcsúzni megy...

Nem kérdeztem többet, azonnal utaztam. Ilyen az élet. Az öregek elmennek, ha itt az idő, aki megszületett, az meg is hal. Ezt el kell fogadni.

Én elfogadom a halált. Csak azt nem tudom elfogadni, hogyha valakinek elégedetlenül és szomorúan kell távoznia a világból. Bár mostanában csupa ilyen lehet csak látni; az emberek törött lélekkel hunynak ki Istennek ebből a szép világosságából, egy törött lélekkel leélt élet után.

Én vezettem a családi kisbuszt. Jött minden unoka, szinte tolongtak, úgy, mint régen, amikor még minden rendben volt. Nagyanyám becsomagolta az uzsonnás kosarat, ahogy szokta. Hihettük volna, hogy minden maradt a régiiben, ha nem látjuk, hogy nagyapánk szürke, görnyedt és fénytelen. Beült mellém előre, meredten bámulta az alattunk elsuhanó utat, nézett rendületlenül, és nem szólt, csak mikor beértünk a faluba.

– Balra fordulj!

Vagyis nem megyünk sem a temetőbe, sem a hegyre. Egyenesen a fához megyünk.

Némán kászálódtunk ki a kocsiból az erdő bejáratánál. Nyár volt, szikrázóan fényes, gyönyörű nyári nap. A felsebzett földet benötte a fű, madarak zsongtak mindenütt, kukoricaföldek, búzatáblák, amerre a szem ellát. Az erdő is, mintha megnőtt volna, harsogó zöld mennyezet, levelek zizegtek a könnyű nyári szélben, játékosan bújócskáltak közöttük a napsugarak.

Ugyan ki gondolná ilyenkor, hogy bánat is van a világon?

Mentünk, mint a gyászmenet.

Leghátulra maradtam, Sári jött velem, kezét az enyémbé fonta. Egymásra néztünk, és ugyanarra gondoltunk.

Lajos bácsi, te tündér ember, igazán jöhetnél, rágyújthatnál egy pipára, és varázsolhatnál valamit! Akármit.

Néztem nagyapám görnyedt hátát, ahogy elöl megy, és abban a pillanatban szerettem volna meghalni érte.

Odaértünk a kis patakhoz, onnan már látni a fát. Nagyapám hirtelen megtorpant elöl, kissé megtántorodott, a botja kiesett a kezéből, hallani lehetett a puha koppanást a fűben. Többen is ijedten ugrottak, hogy megfogják a karját. Előreszaladtam én is, a szívem a torkomban dobogott. Most mi lesz, most mi lesz...

Az apró patakparti tisztás kitért el előttünk, mintha hirtelen kiszélesedne a tér.

És ott feküdt az öreg almafa.

Hevert a patak partján, sőt, mondhatni, hogy inkább heverészet! Félig kifordult gyökere köré valaki kupac földet halmozott, apró, vékonyzálú fű nőtt rajt, mint valami óriási bolyhos papucs. A törzs másik végén, ahol legutóbb töredezt, száraz ágak szomorkodtak, most élénkzöld lombkorona terült el a földön, a törzs közepén két karvastagságú fiatal hajtás nőtt ki, és tört az ég felé, rajtuk keskeny lomb, ágai végén csüngő élénkpiros foltocskák. Almák. Mosolygó, piros almák.

Sokféle döbbenet van a világon. A legutóbbi döbbenet, amikor láttuk meghalni a fát, semmi volt ehhez a káprázatos látványhoz képest, amikor láttuk őt feltámadni. Újra kihajtott a kidőlt, elszáradt, fekvő törzsű fa! És ahogy nagyapám akkori fájdalmasan vonagló arcát sem bírtam sokáig nézni, úgy a mostani arkifejezését még addig sem. Megfordultam, és elrohantam a régi ösvényen, a patak túloldalán, egészen a kusza bokorig, hogy alábújjak.

Még hogy nincs Isten! Épp az imént láttam megnyilvánulni őt nagyapám arcán.

Ahogy áll ott, kezét a levegőben tartja, mintha még mindig markolná a botot. Szeme tágra nyílván, látni, ahogy oszlik róla a homály, és tekintete kifényesedik. Szürke orcáján két piros folt, ahogy kigyúl, majd szinte lángba borul az arca. Tétován lép előre kettőt, majd remegős izgalommal szól hátra nagyanyámnak:

– Mama... Gyorsan, a kosarat!

Sírtam persze, megállás nélkül zokogtam.

Csak egy fa!

Egy fa képes megváltoztatni a világmindenséget.

Már vártam az ismerős léptek zaját az út felől, halkán közeledett, surrant a fű, pipafüst illata szállt. Majd megszólalt a hang is:

– Szervusz, Annácska. Mondd csak, miért sírsz itt, a bokor alján?

Felnéztem rá könnyes szemmel:

– Lajos bácsi! – sűgtam rekedten – A fa!

Nem kellett neki ennél többet magyarázni. Nyújtotta felém kérge kezét, és én belekapaszkodtam.

– Megmondtam neked, gyermekem – mondta, miközben felségített – Az Isten megtartja az arra érdemeset.

Ha van leírhatatlan öröm, akkor az az volt, ott, azon a nyári délutánon. Visszatért az élet, újra beköltözött hozzánk az öröm. Nagyapám szedte a kosárba az almát, megcsodált minden egyes darabot, tapogatta, szagolgatta. Nagyanyám ott toporgott körülötte, halványan mosolygott, annyi bánkódás után csak lassanként mert örülni. Körbejártuk a fát, vizsgálgattuk, lesekedtünk be a törzse alá, a földön elterülő lombja közé, simogattuk újonnan nőtt ágait, latolgattuk, honnan is nőtt újjá, hol eresztett új gyökereket a földbe. Kóstolgattuk az almát, íze, illata, zamata az örökidőkből való, múlhatatlan valóság.

Néztem a tündér emberre, ő meg vissza rám avval a fényes tekintetével. Mintha azt mondaná: „Ó, gyermekem, nehogy azt hidd, hogy bármi közöm van ehhez a dologhoz!”

Én meg úgy teszek, mintha nem hinném.

Áll a tündér ember a tisztáson, haja holdfény, szeme két fényes csillag. Pipájának varázsköde ott kavargó a fejünk fölött, és ismét megáll az idő...

Sok év telt el azóta. Az unokatestvérek megnöttek, én is anyuka lettem, családom van, férjem, gyerekeim. Sok minden történt velünk, jó is, rossz is.

Nagyanyám szerint addig nem lesz baj a világban, amíg vannak benne olyan emberek, még ha kevesen is, akik keresik az ösvényeket. Amíg vannak, akik meglátják, hogy ott van, aztán rá is lépnek, és megjárják rajta az utat. Az ilyesmit nem lehet iskolában tanulni, nem lehet kikeresni egy könyvből, és nem lehet beleütni a számítógépes keresőbe sem. Szív kell hozzá, és lélek. Mindenkinek van olyan.

Igyekeztem jó lenni a szakmámban, „erdő- és környezetvédelmi mérnök”, mint olyan, de minél jobban belemerültem ebbe, rájöttem, hogy a legjobb mérnök nem más, mint maga az Isten, aki a legaprólékosabb gondnal és precizitással megtervezte ezt a világot, méghozzá tökéletesre, papír, számítógép és jogi útvesztők nélkül, majd megépítette, méghozzá tökéletesre, gépezet, rombolás és jogi útvesztők nélkül. Aztán megengedte nekünk is, hogy gyakoroljuk ezt a képességet.

Hát úgy látszik, nem sokaknak megy a dolog. De Isten végtelenül türelmes, és hagyja, hogy sokáig gyakoroljunk.

Egyszerűen nem csináltam fényes karriert, sokévi türelmes szakmai megfelelés után rájöttem, hogy már egyetlen foglalkozás sem arról szól, amiről kellene, ez a világ elveszi-

tette az egyensúlyát, és hogy a legjobb dolog a világon a család, amely körülvesz, és az a talpalatnyi föld, amelyet a nagyanyám mindig olyan sokra értékelt. Ha mindezeket megtartjuk, nem kell félni a jövőt.

Na és persze a lovak! Férjem ugyanis lovász, minden álma egy saját birtok, ahol végre a saját lovain taníthatja a lovaglást, és nem másoknak kell dolgoznia.

Rendszeresen „hazajártunk”, oda a fekvő törzsű fához, és Lajos bácsiékhoz, a nagy verandájú kicsi házba.

Aztán egyik éven egyszer csak nagyon furcsa dolog történt. Lajos bácsiékat nem találtuk ott, és a házra ki volt írva, hogy eladó.

Mi történhetett?

– Talán meghaltak – mondta a férjem.

– Az nem lehet – tiltakoztam én hevesen.

– Dehogynem – ellenkezett a férjem. – Hisz te magad mondtad, hogy már nagyon öregek lehetnek. – Majd nagyapámhoz fordult – Mondja csak, papa, mióta is ismerte őket?

Nagyapám elgondolkodott. Mióta is?

– Hát – felelte lassan –, már amikor gyerek voltam, úgy emlékszem, itt laktak.

A táblán volt egy telefonszám is, felhívtuk. Jött is egy ember, nagyapám felismerte, hogy ő a polgármester a faluban.

Nem is lepődött meg rajtunk.

– Lajos bácsi említette, hogy maguk jönni fognak. – mondta.

– És mégis, mi történt a Lajos bácsiékkal? – kérdeztem, szinte ingerülten, biztosan azért, mert félttem a választól – Talán meghaltak?

– Nem, elköltöztek.

– Elköltöztek? – kérdeztük elképedve – Ugyan hová költöztek?

Az ember megvonta a vállát.

– A gyerekeikhez, úgy tudom.

Nagyapám elgondolkodva nézett:

– Nem is tudtam, hogy vannak gyerekeik.

Tanácsatlanul álltunk mindannyian.

– Hagyott itt egy levelet – az ember fehér borítékot húzott elő. – Bizonyos Annácskának.

Meglepődve néztek rám a többiek. Elszorult a torkom, és tétován nyúltam a boríték után. Igyekeztem szépen felbontani.

Egy ügyvéd neve és telefonszáma volt felírva egy fehér papírlapra.

Nahát, ennek azonnal utána kell járni!

Az ügyvéd a szomszéd faluban lakott.

– Igen, igen. – mondta – A ház valóban eladó. Lajos bácsi meghagyott itt nekem mindent. Az ár fel van tüntetve, alkudni nem lehet. Néztük az összeget. Eléggé soknak tűnt.

– Kissé magas nekünk ez az ár – mondtam tétován.

– Nagy földterület tartozik hozzá – érvelt az ügyvéd. – Hát igen, én azt értem, de...

Még így is soknak tűnt.

Az ügyvéd rám nézett, és közölte a következő tény:

– A régi vadászház is a birtokhoz tartozik.

Döbbenet néztünk.

– Akkor viszont – hebegtem, mikor már meg tudtam szólalni –, az összeg nevetségesen alacsony.

– Ennyi az ára – jelentette ki az ügyvéd úr határozottan, majd nyomatékosan megismételte – Alkudni nem lehet.

Férjem eltökélten kijelentette:

– Megvesszük.

Nagyapám szeme is felcsillant.

– Úgy van! – mondta teljes egyetértéssel – Megvesszük!

Ez az egész ügy olyan elképesztő és hihetetlen, hogy nem is érdemes mesélni róla, mert bolondnak néznek.

Pedig így volt.

Nagyapám gyakran mondogatta az utóbbi pár évben, az az álma, hogy hazaköltözzön ide, mert szeretne jó helyen meghalni, ha eljön az ideje. Nagyanyám nem mondta egyszer sem, de láttam a szemén, hogy ugyanazt gondolja. De ők már nagyon öregek, és egyedül nem boldogulnak.

Mi meg fiatalok vagyunk, sosem volt birtokunk, nem tudjuk, hogy kell gazdálkodni. És különben is, vidéken nincs ma már megélhetés, hisz nagyszüleink is a jobb és kényelmesebb élet miatt költöztek a városba. Azóta meg hatványozottan rosszabb lett a helyzet. A falu művészeknek való, unatkozó milliomosoknak, aktív nyugdíjasoknak, és bolondoknak ugyebár.

Egyre csak soroltam az érveimet, a józan, megfontolt, logikus tényeket.

Nagyanyám szelíden átolelt, és a szemembe nézett.

– Kicsikém – mondta –, ne gondoldj az útvesztőkre! Gondolj az ösvényekre!

Van, amit nem lehet letagadni.

A vidéki élet nehéz és küzdelmes, a munka sok és kemény, mindenért meg kell dolgozni, van, amiért duplán.

A vidéki élet nagyszerű, minden napra jut varázslat, és minden apró csoda ámulatba ejt.

Nagyszüleim még ma is élnek. Beköltöztek a nagy verandájú, kicsi házba, ahol Lajos bácsiék éltek azelőtt, ki tudja, hány évig. Nagyanyám birtokba vette a hatalmas konyhát, süt, főz, nagy élvezettel, a mai napig. A kertben már nem bír ugyan dolgozni, de azért kiülnek nagyapámmal ketten, a fonott karszékben, a fiatal almafa mellé. Oltvány, a fekvő törzsű almafa gyereke. Istíván alma. Van belőle több is. Nagyapám már nem tud oltani, gyenge és remegős a keze, de a fiú unokáit megtanította erre a fontos tevékenységre. A gyerekek ügyesek, már egész kis erdőnk van fiatal fákból.

Nagyapám ül a kertben, nézi a kis fákat, nézi az unokákat naphosszat. Nagyon nehezen jár már, de azért néha meglátogatja a fekvő törzsű almafát. Leül kicsit, nézi az újabb hajtásait, dűnnyög neki:

– Látom, megvagy még, én is megvagyok.

Mi az udvarházban lakunk, az egyik felében, a másik le vendégház. Sok a vendég, ide könnyen idetalál mindenki, a hatalmas, négy sávos autópályán kényelmes a közlekedés.

A környéket benőtték a fák, a régi sebek eltűntek. A kerek erdőcske körbevesz, elrejt minket, lovak nyerítése hallatszik, meseillat terjeng, manók bujkálnak a fűben, és tündérek a fák ágai között.

Nagyapám ül a kertben, és pipázik. Sohasem dohányzott, csak mióta itt lakunk. Allítja, hogy a pipát ott találta a kis házban, valamelyik kedves zugban. Ül a fonott karszékben, a haja egyre fehérebb, a szeme egyre fényesebb. Terjeng az illatos pipafüst, virágillata van, olyan, mint valami varázsköd.

Drága jó Lajos bácsi, bármerre jársz is! Még mindig élénken látom, ahogy ott állsz előttem, fürkészel fényes szemekkel, és pipád gyöngyvirág illatú füstje puhán beborít. Még mindig a fülemben csengnek a szavaid:

– „A jó Isten megtartja azt, aki arra érdemes!”

Hát legyünk rá érdemesek!